

LESSTOF

Grammatica 3F

2.0

INHOUD

INLEIDING	3
DOELGROEP	6
STRUCTUUR	6
INHOUD	8

INLEIDING

Muiswerkprogramma's zijn slimme, interactieve leermiddelen voor het onderwijs. Ze zijn webb-ased en werken op alle soorten computers en tablets. Het belangrijkste principe van Muiswerkprogramma's is dat een diagnostische toets de student stuurt naar oefenmateriaal dat aansluit bij de gemaakte fouten. De toets kan herhaald worden en eventueel leiden tot opnieuw oefenen. De docent heeft een scala aan mogelijkheden om leerlingen te sturen en de voortgang te bewaken.

Grammatica 3F gaat over de taalbeschouwing zoals die van oudsher in het voortgezet onderwijs wordt aangeleerd: het benoemen van woordsoorten en het ontleden van constituenten en zinnen, ofwel het traditionele taalkundig en redkundig ontleden. Het programma kan naast elke lesmethode worden gebruikt worden. Leerlingen hoeven geen specifieke voorkennis te hebben om met het programma te kunnen werken.

ACHTERGRONDEN VAN GRAMMATICA 3F

Vanwege de zorg over het kennisniveau van taal en rekenen formeerde het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen een Expertgroep Doorlopende Leerlijnen Taal en Rekenen. Deze expertgroep (commissie Meijerink) kreeg als opdracht om te adviseren wat leerlingen op het gebied taal en rekenen moeten kennen en kunnen op verschillende momenten in hun onderwijs-carrière. Het resultaat is beschreven in het rapport 'Over de drempels met taal en rekenen' (2008). In dit advies formuleert de Expertgroep:

- 'doorlopende leerlijnen' die ervoor zorgen dat het onderwijsresultaat van de ene sector naadloos aansluit op dat van de andere;
- 'referentieniveaus' met beschrijvingen van kennis en vaardigheden die leraren houvast bieden voor het bepalen, volgen en stimuleren van de ontwikkeling van leerlingen; Het advies bestaat uit een hoofdrapport en voor zowel taal als rekenen een deelrapport. De rapporten zijn te downloaden vanaf de site van de Stichting Leerplanontwikkeling (www.slo.nl).

DREMPELS

Het rapport van de Expertgroep Meijerink geeft aan wat leerlingen op belangrijke momenten in hun schoolloopbaan moeten kennen en kunnen. Deze belangrijke momenten worden ook wel 'drempels' genoemd en behelzen de overgangen tussen basisonderwijs, vmbo, havo, mbo, vwo, hbo en universiteit. Als leerlingen deze drempels makkelijker kunnen nemen, hebben ze meer kans op een optimale schoolloopbaan. Om ze hierbij te helpen, heeft de Expertgroep beschrijvingen van vier niveaus geformuleerd: 1F, 2F, 3F en 4F. Deze niveaus beschrijven de kennis en vaardigheden die de leerlingen op de drempelmomenten moeten beheersen.

Niveau	Fundamentele kwaliteit	Drempel
1F	Eind primair onderwijs	Van po naar vo
2F	Eind vmbo	Van vo fase 1 naar vo fase 2 / van vmbo naar mbo
3F	Eind mbo-4 en havo	van vo en mbo naar ho
4F	Eind vwo	van vo naar wo

DOMEINEN

In het rapport 'Over de drempels met taal' onderscheidt de Expertgroep vier domeinen: (1) mondelinge taalvaardigheid, (2) lezen, (3) schrijven en (4) taalbeschouwing (grammatica) en taalverzorging. Het referentiekader Nederlandse taal voor het domein begrippenlijst en taalverzorging op de basisschool is door de SLO uitgewerkt in een rapport Leerstoflijnen begrippenlijst en taalverzorging. Deze is eveneens te downloaden vanaf de site van de SLO.

De stof van Grammatica 3F valt onder domein 4 waarin onderscheid gemaakt wordt tussen taalbeschouwing (grammatica), spelling, werkwoordspelling en leestekens. Naast Grammatica 3F heeft Muiswerk daarom 3F-programma's ontwikkeld voor het leren van Spelling, Werkwoordspelling en Leestekens. Met deze vier programma's dekken we domein 4 dus geheel af.

volbrengen van taalactiviteiten (schrijven en spreken), op basis van de vage beschrijvingen in kerndoelen en eindtermen tot stand te brengen. De Werkgroep beperkt zich hiermee tot het instrumentele perspectief op taalbeschouwing; dat wat nodig is om grammaticaal correcte zinnen te gebruiken in spreek- en schrijftaal.

Beheersingsniveaus voor taalbeschouwing kunnen nauwelijks worden gedefinieerd met kwalitatieve verschillen. Op alle niveaus moeten leerlingen aspecten in enige mate beheersen. Leerlingen moeten steeds minder grammaticale fouten in gesproken en geschreven taal maken, steeds beter regels voor correct taalgebruik beheersen en steeds beter in staat zijn om op taalverschijnselen te reflecteren. Het gaat dus vooral om een graduele toename in beheersing en niet zozeer om het leren beheersen van steeds andere onderdelen. Dit betekent dat er in een curriculum ruimte moet zijn voor veel herhaling van dezelfde leerstof, niet alleen binnen een schooltype maar ook over schooltypen heen. Leerlingen en leerkrachten moeten dus schoolbreed naast aandacht voor de inhoud van teksten, apart aandacht besteden aan het correcte gebruik van taalelementen, iets wat door de ondergeschoven en impliciete rol van taalbeschouwing in de bestaande kerndoelen en eindtermen teveel op de achtergrond lijkt geraakt.

Uit veel onderzoek blijkt dat de cognitieve belasting bij het schrijven van tekst zo groot is dat het vaak niet mogelijk is tegelijkertijd aandacht te besteden aan inhoudelijke en vormelijke aspecten van formulering. Daarom is het in het onderwijs van belang deze twee aspecten van het schrijven afzonderlijk aandacht te geven. Een belangrijk doel van het onderwijs in taalbeschouwing en taalverzorging is dat leerlingen efficiënt kunnen omgaan met de vormelijke eisen die het schrijven van tekst aan hen stelt. Een steeds vlottere beheersing van spellingconventies en een steeds betere kennis van grammaticale structuren vereist onderhoud gedurende de gehele schoolloopbaan. De beste vorm van onderhoud bestaat uit frequent gebruik van grammaticale en spellingvaardigheden bij het zelf schrijven van tekst, ondersteund door docenten die leerlingen telkens opmerkzaam maken op de grammaticale en spellingkwesties die nog onvoldoende beheerst worden.

Het lijkt geen twijfel dat leerlingen in het kader van het taalonderwijs en het onderwijs in Nederlands de beschikking moeten krijgen over begrippen die het mogelijk maken om over taal te denken en te spreken. Dergelijke begrippen zijn essentieel voor het taalonderwijs, vanuit een instrumentele visie op taalbeschouwing.

De Werkgroep realiseert zich dat een belangrijk deel van het taalbeschouwingsonderwijs bestaat uit het aanleren en bijschaven van een meta-talige woordenschat bij leerlingen gedurende hun hele schoolloopbaan. Om dit aspect van taalbeschouwing te benadrukken heeft de Werkgroep uit diverse bronnen een lijst samengesteld van meta-talige begrippen die voor het onderwijs van belang geacht worden.

LESSTOF IN HET PROGRAMMA

De stof die Grammatica 3F behandelt, zou door de leerlingen in de bovenbouw van havo en vwo beheerst moeten worden. In de opbouw van het programma is rekening gehouden met de volgorde waarin onderwerpen in methodes veelal aan de orde komen. We gebruikten daarvoor het SLO-rapport Leerstoflijnen begrippenlijst en taalverzorging, waarin indicaties worden gegeven voor het moment waarop leerlingen bepaalde begrippen moeten kennen en in gesprekken over taal moeten kunnen gebruiken. De opbouw van alle Meijerinkprogramma's is cumulatief: wat in vorige programma's behandeld is, komt terug, maar wel op een hoger niveau, met de nodige complicaties en aanvullingen.

Het is gebruikelijk om bij grammatica onderscheid te maken tussen het benoemen van woordsoorten en ontleden van constituenten en zinnen. Dit is de stof die in Grammatica 3F aan de orde komt. Alleen de cursief gedrukte onderwerpen zijn geheel nieuw. De andere stof komt ook in Grammatica 2F aan de orde MAAR wordt hier verder uitgediept.

Benoemen van woordsoorten

werkwoorden en werkwoordsvormen
zelfstandig naamwoord en lidwoord
bijvoeglijk naamwoord
bijwoord
telwoord
voornaamwoorden
voorzetsel
voegwoord
alle woordsoorten

Ontleden van constituenten en zinnen

zinnen en zinsdelen
constituenten
onderwerp en getal
gezegde en persoonsvorm
lijdend voorwerp
meewerkend voorwerp
bijwoordelijke bepaling
alle zinsdelen

DOELGROEP

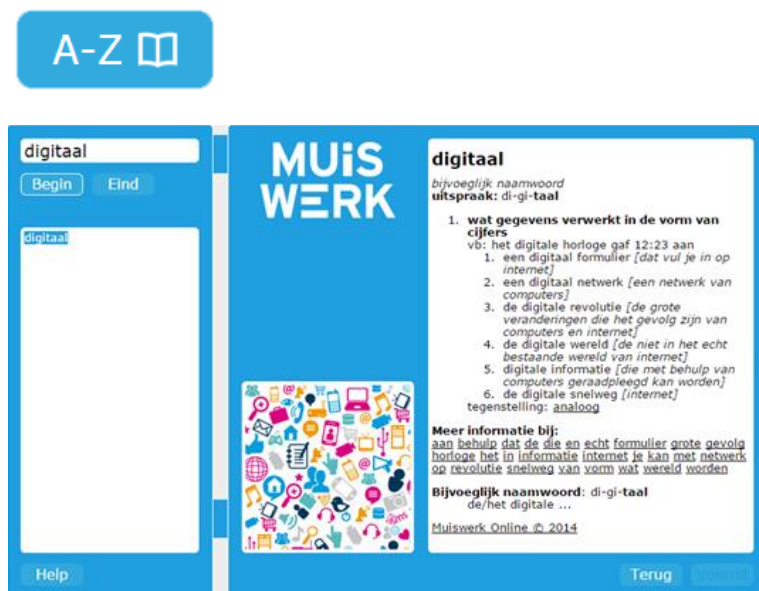
Grammatica 3F is bedoeld voor leerlingen van havo/vwo en mbo 4. Door de interactieve opzet is het programma – net als andere Muiswerkprogramma's - geschikt voor onderwijs op maat aan groepen waarin grote niveaoverschillen bestaan. De doelgroep is dus breed. Het programma is geschikt voor zowel allochtone als autochtone leerlingen.

STRUCTUUR

Het basisprincipe van Muiswerkprogramma's is dat een diagnostische toets de leerling stuurt naar oefenmateriaal dat aansluit bij de fouten die hij maakte. De toets kan herhaald worden en eventueel leiden tot opnieuw oefenen. Ook Grammatica 3F is zo gestructureerd. Er kan op verschillende manieren gedifferentieerd mee gewerkt worden (zie de sectie DIDACTIEK). De bovengenoemde lesstof is ingedeeld in rubrieken (onderwerpen) en diezelfde rubrieken komen in de toetsen terug. De stof in het programma is cumulatief opgebouwd. Wat in eerdere oefeningen is uitgelegd en geoefend, komt in latere oefeningen herhaaldelijk terug. In grote lijnen is de volgorde gebruikt waarin onderdelen van de grammatica in methodes voor het vo worden aangeleerd.

FEEDBACK

In veel oefeningen van Grammatica 3F wordt – als een leerling een fout maakt – specifieke feedback gegeven, vaak voorzien van een hint, waarna hij het nog een of meerdere keren mag proberen goed te doen. De leerling kan ook altijd tussendoor een tip opvragen of uitlegschermen en spiekschermen raadplegen. Ook het Muiswerk Woordenboek kan gebruikt worden door op de knop met het woordenboek te drukken. In het woordenboek is bij elk woord allerlei grammaticale informatie te vinden.

Het Muiswerk Online Woordenboek dat door leerlingen geraadpleegd kan worden tijdens het oefenen.

OMVANG

Het lesbestand Grammatica 3F bestaat uit 88 - vaak variabele - oefeningen en 3 variabele toetsen voor diagnose en evaluatie. Voor een stofoverzicht zie bladzijde 31. In totaal bevat dit lesbestand ruim 3700 opgaven en worden 13 oefenvormen gebruikt: *Rijen* (16x), *Stenen* (3x), *Open vraag*

(1x), *Wijs aan in zin* (3x), *Meerkeuze* (2x), *Meerkeuze-3* (7x), *Meerkeuze-4* (31x), *Meerkeuze-5* (3x), *Wijs aan in tekst* (8x), *Plaats woord* (11x), *Slepen* (4x), *Koppelpuzzel* (1x).

Grammatica 3F heeft 101 verschillende uitlegschermen. Bij elke oefening horen een of meer van deze schermen, waarin met behulp van schema's, regels en voorbeelden de stof kort wordt uitgelegd. Deze vormen altijd het begin van de oefeningen. Tijdens het oefenen kan de uitleg op elk gewenst moment opnieuw geraadpleegd worden. De kennis over de theorie in deze uitlegschermen wordt in elke rubriek ook in een specifieke theorie-oefening doorgenomen.

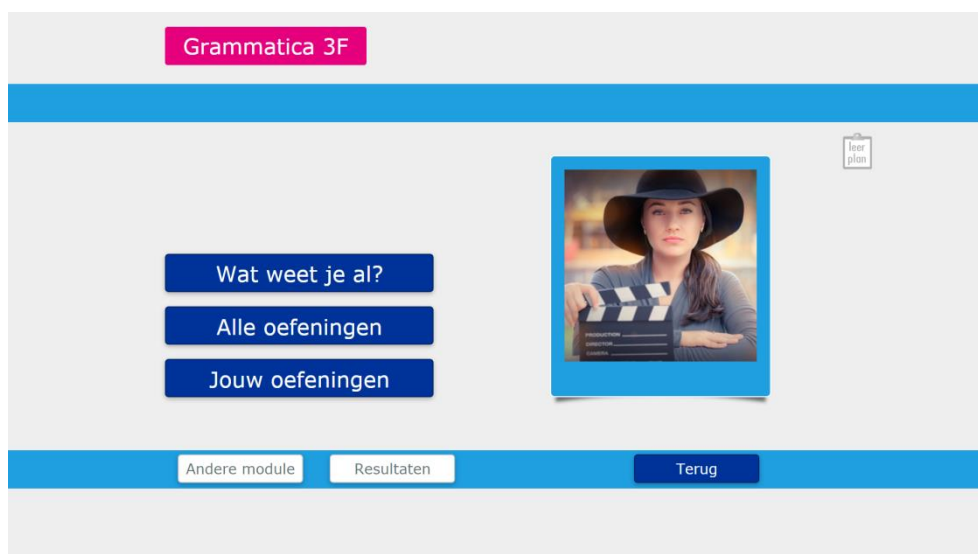
TOETSEN

Grammatica 3F heeft drie toetsen die gebruikmaken van de meerkeuzevorm. De stof van deze toetsen is ingedeeld in onderwerpen (rubrieken). Ook elke rubriek sluit af met een meerkeuze-oefening. Er is één uitgebreide variabele toets waarin alle onderwerpen op het gebied van woordbenoeming en zinsontleding aan de orde komen en er zijn twee variabele deelttoetsen die een deel van de stof beslaan: één over woordbenoeming en één over zinsontleding. De toetsen in een Muiswerkprogramma kunnen zowel voor diagnose als voor evaluatie gebruikt worden omdat ze een variabele inhoud hebben, terwijl wel steeds dezelfde problemen bevraagd worden. De opbouw van onderwerpen is cumulatief. Wat in eerdere oefeningen aan de orde kwam, wordt verderop als bekend verondersteld.

Toets Z1 Woordsoorten over rubriek A t/m F heeft 32 variabele vragen over: *zelfstandig naamwoord*, *lidwoord*, *werkwoord*, *werkwoordsvormen*, *bijvoeglijk naamwoord*, *telwoord*, *voornaamwoord*, *voorzetsel* en *voegwoord*.

Toets Z2 Zinsdelen over rubriek G t/m J heeft 24 variabele vragen over: *zinsdelen*, *onderwerp*, *lijdend voorwerp*, *meewerkend voorwerp*, *bijwoordelijke bepaling*, *voorzetselvoorwerp* en *resultatieve werkwoordbepaling*.

Toets Z3 Alle woordsoorten en zinsdelen over rubriek A t/m K heeft 40 variabele vragen. Hierin komt alle lesstof aan bod.

Dit is het hoofdscherm van Grammatica 3F. Pas na het maken van een diagnostische toets (Wat weet je al?) verschijnt de knop met het persoonlijk oefenprogramma van de betreffende leerling, genaamd 'Jouw Oefeningen'.

INHOUD

Grammatica 3F behandelt alle woordsoorten en zinsdelen die volgens Meijerink c.s. en de SLO geleerd moeten worden om de 3F-drempel te kunnen halen. Elke rubriek behandelt tenminste één deelonderwerp, maar twee van de rubrieken L en M zijn verzamelrubrieken waarin aan de hand van zinnen in een concrete tekst alle woordsoorten (rubriek L) dan wel alle zinsdelen (rubriek M) aan de orde komen. De onderwerpen van Grammatica 3F zijn:

- Rubriek A: zelfstandig naamwoord en lidwoord
- Rubriek B: werkwoord
- Rubriek C: bijvoeglijk naamwoord, bijwoord en telwoord
- Rubriek D: voornaamwoorden
- Rubriek E: voorzetsel, voegwoord en tussenwerpsel
- Rubriek F: structuur van zinnen en zinsdelen
- Rubriek G: gezegde
- Rubriek H: onderwerp
- Rubriek I: lijdend en meewerkend voorwerp
- Rubriek J: bijwoordelijke bepaling en voorzetselvoorwerp
- Rubriek K: bepaling van gesteldheid
- Rubriek L: alle woordsoorten
- Rubriek M: alle zinsdelen

Hieronder is aangegeven hoe de onderwerpen van Grammatica 3F inhoudelijk zijn ingevuld en wat de theorie is waarvan wordt uitgegaan. Sommige onderwerpen zijn veel gemakkelijker dan andere. Er wordt het een en ander herhaald wat ook in Grammatica 2F al aan de orde kwam. U moet echter in aanmerking nemen dat bij de diagnostische aanpak die wij voorstaan oefeningen alleen tevoorschijn komen als uit de toets blijkt dat een leerling de lesstof niet beheerst. In de eerste oefeningen van een rubriek komt vaak een deel van de lesstof aan de orde, in de laatste oefening wordt álle lesstof van de rubriek behandeld. Ter illustratie is bij elk van de rubrieken telkens het scherm van één van de oefeningen opgenomen.

RUBRIEK A: ZELFSTANDIG NAAMWOORD EN LIDWOORD

Zelfstandige naamwoorden noemen concrete zaken als mensen, dieren, dingen en plaatsen, of abstracte zaken als gevoelens, tijd, eigenschappen, gebeurtenissen en denkbeeldige personen of zaken. Stofnamen geven aan van wat voor stof iets gemaakt is. Eigennamen schrijf je meestal met een hoofdletter. De namen van dagen, maanden, windrichtingen en seizoenen zijn een uitzondering. Vormkenmerken van zelfstandige naamwoorden zijn dat er een lidwoord of aanwijzend voornaamwoord voor kan staan en dat ze meestal een meervoud en een verkleinvorm hebben. Stofnamen als hout en zand hebben echter geen meervoud en sommige woorden (onkosten, notulen) hebben alleen een meervoud. Van veel verzamelnamen (kroost, vee) bestaat geen verkleinwoord. Er zijn drie lidwoorden: de, het, een. 'De' en 'het' zijn bepaalde lidwoorden. Je gebruikt ze als duidelijk is over welk zelfstandig naamwoord het gaat. 'Een' is een onbepaald lidwoord. Als je 'een' uitspreekt met een lange ee is het geen lidwoord. De-woorden kunnen mannelijk of vrouwelijk zijn, het-woorden zijn onzijdig. Veel abstracte de-woorden zijn vrouwelijk. De-woorden die eindigen op -heid, -ing, -nis, -tie, -teit zijn vrijwel altijd vrouwelijk. Een werkwoord kan gebruikt worden als zelfstandig naamwoord. In dat geval staat er 'het' of 'dat' voor of

je kunt dat ervoor denken. De afdeling bestaat uit zes oefeningen met vier verschillende oefenvormen.

Wijs de **zelfstandige naamwoorden** aan.
De titel doet niet mee.

SUPERORGANISME

MIERENKOLONIES gedragen zich als een soort **SUPERORGANISME** wanneer er gevaar dreigt. Als enkele **MIEREN** worden gedood, trekken hun soortgenoten zich altijd in één vloeiende beweging terug in het nest. En wanneer enkele **WERKERS** worden weggeplukt uit een mierenverblijf, vluchten alle andere mieren steeds op

Mierenkolonies
werkers
superorganisme
mieren

Nog 28

OK ✓ Terug Vooruit Help i Stop

In oefening A3 moeten zelfstandige naamwoorden worden aangewezen in een tekst. De woorden worden vervolgens afgedrukt in hoofdletters en in een lijst naast de tekst geplaatst. De theorie zit onder de Help-knop en daar kan desgewenst ook in een spiekscherm worden gekeken als men er niet helemaal uit komt. De oefening is variabel. Als hij opnieuw gedaan wordt, verschijnt een andere tekst.

RUBRIEK B: WERKWOORD

Een werkwoord geeft aan wat iets of iemand doet of wat er gebeurt. De vorm die in het woordenboek staat noemen we de infinitief. Kenmerkend voor werkwoorden is dat ze vervoegd kunnen worden. Het vervoegde werkwoord in de tegenwoordige of verleden tijd heet persoonsvorm. De ik-vorm die je in de tegenwoordige tijd gebruikt, wordt ook wel stam genoemd. Dat is ook de vorm die wordt toegepast in de gebiedende wijs.

De persoonsvorm van een zin kun je vinden door de zin in een andere tijd te zetten. De vorm die dan verandert, is de persoonsvorm. Een andere manier is de zin vragend maken. Het werkwoord dat voorop komt te staan, is de persoonsvorm. Als een zin in de voltooid tijd staat, gebruiken we de hulpwerkwoorden 'hebben' of 'zijn' als persoonsvorm samen met een voltooid deelwoord. Als een zin in de onvoltooid tijd staat, is er alleen een persoonsvorm met eventueel andere werkwoorden, maar geen voltooid deelwoord. In zinnen met één persoonsvorm is één werkwoord altijd het belangrijkste. Andere werkwoorden zijn hulpwerkwoorden die je weg kunt laten.

In zinnen met een werkwoordelijk gezegde is het belangrijkste werkwoord een zelfstandig werkwoord. In zinnen met een naamwoordelijk gezegde is het belangrijkste werkwoord een koppelwerkwoord. Koppelwerkwoorden zijn: zijn, worden, blijven, lijken, blijken, schijnen, heten, dunken, voorkomen. Een koppelwerkwoord is verbonden met een naamwoord (zelfstandig of bijvoeglijk) of een naamwoordgroep. Bij wederkerende werkwoorden hoort ALTIJD 'zich' of een ander wederkerend woord (me/mij, je, jullie, ons). Zo is 'schamen' wél een wederkerend

werkwoord, maar 'wassen' niet. De afdeling bestaat uit acht oefeningen met zes verschillende oefenvormen.

Kies het juiste woord voor de open plaats.

DE THEORIE

Een werkwoord geeft aan wat iets of iemand doet of wat er gebeurt. De vorm die in het woordenboek staat noemen we de (1). Kenmerkend voor werkwoorden is dat ze (2) kunnen worden. Het vervoegde werkwoord in de tegenwoordige of verleden tijd heet (3). De IK-vorm die je in de tegenwoordige tijd gebruikt, wordt ook wel (4) genoemd. Dat is ook de vorm die wordt toegepast in de (5) wijs.

De persoonsvorm van een zin kun je vinden door de zin in een andere (6) te zetten. De vorm die dan verandert, is de persoonsvorm. Een andere manier is: de zin (7) maken. Het werkwoord dat voorop komt te staan, is de

belangrijkst
gebiedende
heten
hulpwerkwoord
infinitief
lijken
naamwoord
naamwoordeli
onvoltoide
persoonsvorm

Nog 20

OK ✓ Terug Vooruit Help i Stop

Dit is oefening B7 van de rubriek Werkwoord. Elke rubriek heeft een vergelijkbare plaats-woord-oefening waarin de belangrijkste onderdelen van de theorie zijn ondergebracht. Deze oefening verplicht de leerling om op meta-niveau de stof van de rubriek door te nemen. Er is desgewenst wel een spiekscherm beschikbaar onder de Help-knop.

RUBRIEK C: BIJVOEGLIJK NAAMWOORD, BIJWOORD, TELWOORD

Een bijvoeglijk naamwoord noemt een kenmerk of eigenschap van een zelfstandig naamwoord. Als het vóór het zelfstandige naamwoord staat waar het iets van zegt, dan is het attributief gebruikt. Er kunnen in dat geval verschillende bijvoeglijke naamwoorden achter elkaar staan (het grote, verwaarloosde huis). Als het bijvoeglijk naamwoord verderop in de zin staat, dan hoort het bij het gezegde of het is een afzonderlijke bepaling in de zin. Het bijvoeglijk naamwoord is dan predicatief gebruikt. Een attributief gebruikt bijvoeglijk naamwoord heeft meestal een vorm mét en een vorm zonder e (klein, kleine) en je kunt er een vergrotende en overtreffende trap van maken (klein, kleiner, kleinst). Stoffelijke bijvoeglijk naamwoorden geven aan van wat voor stof iets gemaakt is. Zij eindigen meestal op -en en hebben maar één vorm. Het voltooid deelwoord van een werkwoord kan ook gebruikt worden als bijvoeglijk naamwoord. Het eindigt dan op d(e) of t(e) of op -en.

Bijwoorden hebben altijd maar één vorm. Ze zijn onveranderlijk en vertellen iets van een ander woord dan een zelfstandig naamwoord bijvoorbeeld van een bijvoeglijk naamwoord (die jongen is ERG leuk), van een werkwoord (hij heeft MOOI praten) of van een ander bijwoord (ze kwamen HEEL laat binnen). Je kunt bijwoorden onderverdelen op basis van de informatie die ze geven: bijwoorden van tijd (wanneer het is), bijwoorden van plaats (waar het is), bijwoorden van hoeveelheid (hoeveel het is), bijwoorden van hoedanigheid (wat de gesteldheid van iets of iemand is) en bijwoorden van modaliteit (hoe de spreker/schrijver er zelf tegenover staat). 'Morgen' is een bijwoord van tijd, 'daar' is een bijwoord van plaats, 'weinig' is een bijwoord van hoeveelheid, 'anders' is een bijwoord van hoedanigheid, 'helaas' is een bijwoord van modaliteit.

Bij de telwoorden onderscheiden we hoofdtelwoorden die een aantal of een deel aangeven en rangtelwoorden die een volgorde noemen. Rangtelwoorden eindigen altijd op -de of -ste. Een onderverdeling is nog dat het kan gaan om een bepaald of een onbepaald hoofd- of rangtelwoord. 'Twee vijfde' is een bepaald hoofdtelwoord, 'laatste' is een onbepaald rangtelwoord. Het telwoord 'een' spreek je uit met een lange ee. Er horen bij deze afdeling negen oefeningen met vier verschillende oefenvormen.

In welke rij hoort deze zin?

De auto reed **zigzag** over de weg.

bijwoord	bijvoeglijk naamwoord
Ga maar rustig liggen. De auto reed zigzag over de weg.	Jan is een snelle jongen. Is dat wel een normaal gezin? De auto reed zigzag over de weg.

Nee, dat is een bijwoord.

Nog 17

Help i
Stop

Oefening C4 is van het type Rijen. Leerlingen moeten aanwijzen in welke rij een dikgedrukt woord hoort: is het een bijvoeglijk naamwoord of een bijwoord. Er wordt getoond wat fout is en vervolgens plaatst het programma de zin in de juiste rij.

RUBRIEK D: VOORNAAMWOORDEN

Persoonlijke voornaamwoorden kunnen zijn: ik, je, jij, hij, zij, u, het, we, wij, jullie, me, mij, je, jou, hem, haar, ons, hen. Je gebruikt ze bijvoorbeeld als onderwerp of als lijdend voorwerp van de zin.

Een *bezittelijk* voornaamwoord zegt van wie iets is. Je noemt het voornaamwoord alléén bezittelijk als het bezit erachter staat. Dus in 'MIJN computer' is 'mijn' een bezittelijk voornaamwoord. Maar in 'die computer is van MIJ', is 'mij' een persoonlijk voornaamwoord.

Wederkerende voornaamwoorden duiden de persoon aan die ook genoemd wordt in het onderwerp van de zin. In 'HIJ vergist ZICH' is HIJ het onderwerp en ZICH een wederkerend voornaamwoord. Andere wederkerende voornaamwoorden kunnen zijn: me, je, ons. Maar dat kunnen ook persoonlijke voornaamwoorden zijn: hij heeft ONS gezien. Er is maar één wederkerig voornaamwoord, dat is 'elkaar'.

Onbepaalde voornaamwoorden zeggen niet precies over wie of wat het gaat. De belangrijkste zijn: men, het, je, iedereen, iemand, ieder, elk, niemand, iets, niets, een of ander(e). Voorbeeld: HET wordt al licht.

Een *betrekkelijk* voornaamwoord heeft meestal betrekking op een ander woord of op een hele zin. De belangrijkste zijn: die (na de-woorden), dat (na het-woorden of een hele zin) en wat (na een hele zin). Sommige betrekkelijke voornaamwoorden hebben een 'ingesloten antecedent', dus waar ze naar verwijzen is ingebouwd. Het zijn: wat (als het betekent 'datgene wat'), wie (als het betekent 'degene die'), datgene wat, dat wat, degene die.

Er zijn veel verschillende *vraagwoorden* (hoe, waar, wanneer etc.) maar alleen wie, wat, welk(e), en wat voor (een) kunnen een vragend *voornaamwoord* zijn. Zij staan 'voor een naamwoord' in de plaats: Annet wint een prijs; WIE wint een prijs.

Aanwijzende voornaamwoorden gebruik je om nadrukkelijk iets aan te wijzen. Het zijn: deze, die, dit, dat, zulke, zo'n, degene, datgene. Bij de-woorden gebruik je deze of die. Bij het-woorden gebruik je dit of dat. De rubriek bestaat uit negen oefeningen met vier verschillende oefenvormen.

1

HET eindigt pas op 10 juni.

a) lidwoord

b) persoonlijk voornaamwoord

c) onbepaald voornaamwoord

Nee, het is een persoonlijk voornaamwoord. Het verwijst ergens naar. Je kunt het door DAT of door een zelfstandig naamwoord vervangen.

OK

Oefening D3 is een meerkeuzeoefening. Hij gaat helemaal over het woordje 'het'. Dat kan een lidwoord, een persoonlijk voornaamwoord of een onbepaald voornaamwoord zijn. Onder de Help-knop zit altijd een tip en bij het geven van een fout antwoord volgt gerichte feedback.

RUBRIEK E: VOORZETSEL, VOEGWOORD, TUSSENWERPSEL

Voorzetsels staan meestal voor een woord of een woordgroep en geven vaak een plaats aan: de kast, onder de kast, naast de kast. Bepaalde woorden zijn soms voorzetsel en soms bijwoord. Als ze alleen staan, zijn ze bijwoord. Horen ze bij een woordgroep, dan zijn ze voorzetsel: We eten BUITEN de deur (voorzetsel). Wil jij de vuilnisbak BUITEN zetten? (bijwoord). Veel werkwoorden en woordgroepen komen alleen voor in combinatie met een vast voorzetsel. Daar zijn geen regels voor, je moet de combinaties onthouden. Vaste voorzetsels hebben meestal geen letterlijke betekenis meer. Voorbeelden: aandacht besteden ... aan, bang zijn ... voor, aandringen ... op, hunkeren ... naar.

Voegwoorden voegen twee woorden, twee woordgroepen of twee zinnen aan elkaar: koffie of thee (woorden); wil je een kopje koffie of een kopje thee? (woordgroepen); wil je een kopje

koffie of wil je een kopje thee? (zinnen). Nevenschikkende voegwoorden zoals *en, of, maar, want* en *dus*, verbinden twee woorden, twee woordgroepen of twee hoofdzinnen met elkaar. In een hoofdzin staat de persoonsvorm meestal op de eerste of op de tweede plaats. Als je een nevenschikkend voegwoord weglaat, hou je twee complete zinnen over: [Ik ben te laat] en [dat is vervelend]. Aan voegwoorden kun je meestal zien welk verband er tussen woorden, woordgroepen of zinnen bestaat. Bij nevenschikking zijn dat: opsomming, tegenstelling, reden en gevolg. Onderschikkende voegwoorden staan aan het begin van de bijzin. Die zin kun je vaak weglaten of je kunt hem vervangen door één woord. Als je een onderschikkend voegwoord weglaat, is de tweede zin niet langer compleet: Karel vroeg (of Irma thuis was) - Karel vroeg iets. Ook onderschikkende voegwoorden kunnen een verband aangeven, bijvoorbeeld: tijd (voordat, nadat, terwijl), doel (om), reden of oorzaak (omdat, doordat) of voorwaarde (als, wanneer).

Tussenwerpsels maken een zin vaak levendig. Ze vormen géén onderdeel van een woordgroep en ze zijn ook géén zinsdeel. Je kunt ze zonder meer weglaten en dan hou je een goedlopende zin over. Voorbeelden van tussenwerpsels: *Nou nou, ja ja, kom kom, lieve hemel, nee maar, ach, sorry, tjonge, oeps, koest, gefeliciteerd, dank u, bravo, hallo, proost*. De rubriek bestaat uit acht oefeningen met zeven verschillende oefenvormen.

2 Welk woord in deze zin is een voegwoord?
Het is een klein en onooglijk mannetje.

Nee, je moest 'en' aanwijzen. Het verbindt twee woorden met elkaar.

OK

Oefening E5 is van het type *Wijs-aan-in-zin*. Bij het aanwijzen van een woord dat geen voegwoord is, volgt gerichte feedback.

RUBRIEK F: STRUCTUUR VAN ZINNEN EN ZINSDELEN

Zinnen bestaan uit zinsdelen. Een zinsdeel kan uit een of meer woorden bestaan. Lange zinsdelen zijn opgebouwd uit een kern en een of meer bepalingen ervoor en/of erna. Als de kern van het zinsdeel een zelfstandig naamwoord is, heten alle bepalingen bijvoeglijke bepalingen. In de woordgroep 'die lieve, knappe zus van jou' is *zus* de kern en zijn er vier bijvoeglijke bepalingen: *die, lieve, knappe, en van jou*. De kern van een woordgroep kun je niet weglaten, de bepalingen wel. Een uitzondering vormen de lidwoorden, die moeten wel altijd blijven staan. Bijvoeglijke bepalingen kunnen zelf ook weer een complete zin vormen. Je hebt dan een zin in een zin. Je noemt zo'n zin een bijvoeglijke bijzin.

Of woorden een zinsdeel vormen, kun je nagaan door te kijken of ze samen vóór de persoonsvorm staan of kunnen staan. Een werkwoord is persoonsvorm als je hem in de zin in een andere tijd kunt zetten. Enkelvoudige zinnen hebben één persoonsvorm, samengestelde zinnen hebben er meer. Een samengestelde zin bestaat uit twee of meer hoofdzinnen of uit een of meer hoofdzinnen met een bijzin erin. In een hoofdzin staat de persoonsvorm op de tweede plaats, in een bijzin staat de persoonsvorm ergens achteraan. Bij twee of meer hoofdzinnen spreek je van nevenschikking. De zinnen staan naast elkaar en zijn gelijkwaardig. Er staat meestal een nevenschikkend voegwoord tussen (en, maar, want etc.).

Bij een hoofdzin met bijzin erin is er sprake van onderschikking. Er staat vaak een onderschikkend voegwoord in (terwijl, omdat, doordat etc.). De bijzin kun je vaak vervangen door één woord of je kunt hem helemaal weglaten. De rubriek bestaat uit negen oefeningen met vier verschillende oefenvormen.

2 Welke structuur heeft deze zin?
De overvaller vroeg de kassier de kluis open te maken.

a) enkelvoudige hoofdzin zonder samentrekking of (beknopte) bijzin

b) hoofdzin met complete bijzin erin

c) hoofdzin met samentrekking erin

d) hoofdzin met beknopte bijzin

Nee, het lijdend voorwerp (de kluis open te maken) is geen complete zin, het heeft geen onderwerp en geen persoonsvorm.

OK

Oefening F7 gaat over de structuur van zinnen. Bij het aanwijzen van een fout antwoord volgt enkele keren gerichte feedback die ertoe moet leiden om alsnog bij het juiste antwoord terecht te komen.

RUBRIEK G: GEZEGDE

Het gezegde is het centrale zinsdeel van de zin waar andere zinsdelen betrekking op hebben. We onderscheiden twee soorten gezegdes: werkwoordelijke en naamwoordelijke. Een werkwoordelijk gezegde bestaat gewoonlijk uit werkwoorden. Het woord 'te' hoort erbij als er een werkwoord achter staat. Hetzelfde geldt voor de samenstelling 'aan het'. Niet-werkwoordelijke onderdelen van een vaste uitdrukking met figuurlijke betekenis vormen één geheel met de werkwoorden die erin voorkomen. De héle uitdrukking hoort dan bij het werkwoordelijke gezegde.

Een naamwoordelijk gezegde duidt een toestand, hoedanigheid, functie etc. van het onderwerp aan. Het bestaat uit een werkwoordelijk deel en een naamwoordelijk deel. In het werkwoordelijke deel staat altijd een koppelwerkwoord. De belangrijkste koppelwerkwoorden zijn: zijn, worden, lijken, blijven. Minder belangrijke zijn: schijnen, blijken, heten, dunken, voorkomen. Een

koppelwerkwoord 'koppelt' een zelfstandig of bijvoeglijk naamwoord, een bijwoord, een voor-naamwoord, een voorzetsel, of een woordgroep met een van deze woordsoorten als kern aan het onderwerp van de zin. Om te bepalen of je met een werkwoordelijk of naamwoordelijk gezegde te maken hebt, kijk je eerst of er een werkwoord is dat koppel-werkwoord zou kunnen zijn.

De negen koppelwerkwoorden kunnen ook voorkomen als zelfstandige werkwoorden of hulpwerkwoorden. Alleen als ze samen met woorden van een andere woordsoort iets zeggen over het onderwerp is er sprake van een naamwoordelijk gezegde. Als in het werkwoordelijke deel van een naamwoordelijk gezegde meer dan één werkwoord staat, is het koppel-werkwoord nooit de persoonsvorm, maar een van de andere werkwoorden. De rubriek bestaat uit zes oefeningen met drie verschillende oefenvormen.

© Muiswerk Educatief

Oefening G4 heeft vijf uitlegsschermen die moeten helpen het gezegde te vinden en te benoemen in langere zinnen. Een van die schermen geeft daar een algoritme voor.

RUBRIEK H: ONDERWERP

Het onderwerp is het zinsdeel waar het gezegde iets over zegt. Het bestaat gewoonlijk uit een naamwoord, een woordgroep met een naamwoord als kern of een (onderwerp)zin. Naamwoorden kunnen zijn: een zelfstandig naamwoord of een voornaamwoord. Je vindt het onderwerp door te vragen: WIE of WAT + gezegde. Het antwoord op die vraag is het onderwerp.

Voorbeelden van soorten onderwerpen:- Gisteren is Jos (zelfstandig naamwoord) thuisgekomen.- Die iPhone met dat grappige hoesje (zelfstandignaamwoordgroep) is van mij.- Ik (voornaamwoord) wilde je nog even bedanken- Het (voornaamwoord) vriest vannacht licht.- Hardlopen (infinitief als zelfstandig naamwoord) is gezond.- Op blote voeten lopen (infinitief in zelfstandignaamwoordgroep) is heerlijk.- Dat oma het niet meer kan onthouden (onderwerpszin) is begrijpelijk.

In complete samengestelde zinnen heeft elke zin een eigen onderwerp en een bijbehorende persoonsvorm. Het getal van de persoonsvorm moet overeenkomen met het getal van (de kern van) het onderwerp. In beknopte bijzinnen staat geen persoonsvorm en geen onderwerp. Ook zinnen die in de gebiedende wijs staan, hebben geen onderwerp. Bij sommige onderwerpen dénk je aan meervoud, maar ze gelden in de taal toch als enkelvoud. We noemen dat een groepsonderwerp of een verzamelonderwerp. Voorbeelden: aantal, groep, directie, vee, bestuur, gereedschap,

roedel, een twintigtal, men. Als het woord aantal in een onderwerp voorkomt dan is vaak zowel enkelvoud als meervoud mogelijk, maar soms dwingt de context ons wel om te kiezen. Als 'aantal' nader gespecificeerd wordt door een bijvoeglijk naamwoord, heeft enkelvoud de voorkeur. Op dezelfde wijze als 'aantal' worden gebruikt: een handjevol, een massa, een stel, een twintigtal etc. Meervoudige namen van landen (de Verenigde Staten) en instellingen (burgemeester en wethouders) krijgen een meervoudige persoonsvorm, maar bij afkortingen (de VS, B&W) is enkelvoud gebruikelijker. Bij meervoudige namen van een bedrijf of groep gebruik je enkelvoud: C&A, Natuurmonumenten. Bij Nederlandse Spoorwegen gebruik je meervoud, bij de afkorting NS echter enkelvoud. Een vaste combinatie van twee begrippen wordt als eenheid gezien en als enkelvoud behandeld (het aan- en uitzetten). Bij een onderwerp met een reeks erin gebruik je enkelvoud: zowel mijn moeder als mijn vader. Bij onderwerpen met een geleiding erin gebruik je eveneens enkelvoud: driekwart van de aanwezigen. Rubriek H bestaat uit zes oefeningen met vier verschillende oefenvormen.

1 Wat is het naamwoordelijk gezegde van deze zin?

De laatste tijd is Edgard zichzelf niet meer.

a) is zichzelf

b) is zichzelf niet

c) is zichzelf niet meer

Nee, 'niet meer' is een afzonderlijk zinsdeel, je kunt het verplaatsen..

OK

In oefening G3 gaat elke vraag in twee etappes. Eerst moet worden gekozen wat het naamwoordelijke gezegde is en vervolgens moet men aangeven wat de KERN van dat gezegde is.

RUBRIEK I: LIJDEND EN MEEWERKEND VOORWERP

Het lijdend voorwerp of direct object duidt aan waar de werking van het gezegde op gericht is. Het kan voorkomen bij bepaalde werkwoordelijke gezegdes, niet bij een naamwoordelijk gezegde. Je vindt het lijdend voorwerp door te vragen: WIE of WAT + gezegde + onderwerp. Het antwoord op die vraag is het lijdend voorwerp. Net als een onderwerp begint een lijdend voorwerp vrijwel nooit met een voorzetsel. Sommige werkwoorden kunnen alleen maar voorkomen met een lijdend voorwerp erbij. Je noemt dat overgankelijke werkwoorden. Een voorbeeld is 'maken' (je maakt altijd IETS). Andere werkwoorden hebben juist nooit een lijdend voorwerp bij zich. Dat zijn de onovergankelijke werkwoorden. Een voorbeeld is 'klimmen' (IETS klimmen is niet mogelijk). Er zijn ook werkwoorden die zowel mét als zónder lijdend voorwerp voorkomen. Een lijdend voorwerp kan bestaan uit een woord of woordgroep, een woord met bijvoeglijke bijzin of een hele zin: de lijdendvoorwerpszin. Een wederkerend voornaamwoord is lijdend

voorwerp als je er 'zelf' aan vast kunt plakken. Als dat niet kan, hoort het bij het gezegde. Een zin met een lijdend voorwerp erin heeft een actieve vorm. Je maakt daar een passieve vorm van door van het lijdend voorwerp een onderwerp te maken. Daar kan dan ook nog een doorbepaling bij.

In bepaalde gezegdes moet of kan naast een lijdend voorwerp (direct object) ook een indirect object voorkomen. Er zijn twee soorten: het meewerkend voorwerp en het belanghebbend voorwerp. Een meewerkend voorwerp komt vooral voor bij werkwoorden die iets met 'geven' of 'zeggen' te maken hebben. Het begint met 'aan' of je kunt het ervoor denken. Als er 'aan' voor staat, dan kun je dat ook weglaten. Een belanghebbend voorwerp komt net als het meewerkend voorwerp voor in zinnen die ook een lijdend voorwerp hebben. Het bestaat meestal uit een woordgroep die begint met 'voor', of door voorzetsluitdrukkingen als 'ten behoeve van' en 'in het belang van'. Als 'voor' niet de betekenis heeft van 'ten behoeve van' of 'in het belang van' dan is er sprake van een bijwoordelijke bepaling. De rubriek bestaat uit acht oefeningen in zes verschillende oefenvormen.

Oefening 13 is van het type Stenen. Er moeten tien werkwoorden worden aangewezen die overgankelijk gebruikt kunnen worden en waar dus een lijdend voorwerp bij kan voorkomen.

RUBRIEK J: BIJWOORDELIJKE BEPALING EN VOORZETSELVOORWERP

Een bijwoordelijke bepaling kan uit één woord bestaan, uit een woordgroep of uit een zin. Dat is dan een bijwoordelijke bijzin. Bijwoordelijke bepalingen kun je vaak weglaten. Met de zinsdelen die je overhoudt, kun je een andere zin maken. Soms moet je dan wel de woordvolgorde veranderen. Er zijn veel verschillende soorten bijwoordelijke bepalingen. Je kunt ze vaak indelen naar de vraag waarop ze antwoord geven. Bepalingen van plaats, richting, tijd, reden en ontkenning spreken voor zich.

Hier volgen enkele voorbeelden die wat lastiger zijn. - De zin 'de tekst is geschreven DOOR ADRIAAN VAN DIS' staat in de lijdende vorm. De bepaling die met 'door' begint heet: bepaling van de handelende persoon. - In 'DOOR DE SNEEUW werd alles wit' lees je een oorzaak in de

door-bepaling. Dat heet: een bepaling van causaliteit. - In 'zij gaat EEN ENKELE KEER stappen' gaat de bepaling over 'hoe vaak.' Dat heet: een bepaling van frequentie. - In 'HOE OUDER HOE GEKKER' geeft de bepaling aan welke relatie er bestaat tussen het een en het ander. Het is een bepaling van verhouding. - In 'ZO moet je dat aanpakken' geeft de bepaling aan op welke manier iets moet (hoe). Dat is een bepaling van hoedanigheid. - In 'je mag wel mee, MITS JE STIL BENT' geeft de bijwoordelijke bijzin een voorwaarde aan. - In 'HOEWEL IK MIJN BEST DEED, haalde ik het niet' geeft de bepaling aan 'ondanks dat'. Dat noem je een bepaling van toegeving. - In 'NATUURLIJK heeft hij het gedaan' laat de taalgebruiker merken hoe hij er zelf over denkt. Dat heet een bepaling van modaliteit.

Een voorzetselvoorwerp begint met een voorzetsel dat vast bij een werkwoord of bij een naamwoordelijk gezegde hoort. Het duidt de zelfstandigheid aan waar de werking van het gezegde betrekking op heeft. Je kunt een voorzetselvoorwerp (vzv) nooit weglaten! Het voorzetsel van een voorzetselvoorwerp heeft meestal geen letterlijke betekenis. Een bijwoordelijke bepaling begint ook vaak met een voorzetsel maar dat kan meestal vervangen worden door een ander voorzetsel. De hele bepaling kun je bovendien vaak weglaten. Bij een voorzetselvoorwerp kan dat niet. Het voorzetsel van een bijwoordelijke bepaling heeft meestal een letterlijke betekenis. Vaste combinaties die een voorzetselvoorwerp opleveren zijn bijvoorbeeld: bang zijn voor, bedroefd zijn over, twijfelen aan, genieten van, informeren naar en zich verzetten tegen. Het voorzetselvoorwerp lijkt op het lijdend voorwerp. Er zijn twee belangrijke verschillen: [1] Het voorzetselvoorwerp komt ook bij naamwoordelijke gezegdes voor; het lijdend voorwerp niet. [2] Het voorzetselvoorwerp begint altijd met een voorzetsel; het lijdend voorwerp vrijwel nooit. Rubriek J bestaat uit zeven oefeningen met zes verschillende oefenvormen.

Wijs de **bijwoordelijke bepalingen** aan.

WELKE YOGHURT IS HET GEZONDST?

Je hebt Griekse, Turkse, Bulgaarse en Hollandse yoghurt. En dan is er nu ook nog kefir. Maar wat is nou de gezondste yoghurtvariant?

Volgens het Voedingscentrum maakt het voor je gezondheid waarschijnlijk weinig uit of je oer-Hollandse, Griekse of Turkse yoghurt eet. Elke

Nog 31

OK ✓ Terug Vooruit Help i Stop

In oefening J5 moeten bijwoordelijke bepalingen worden aangewezen in een tekst. De theorie zit onder de Help-knop en daar kan desgewenst ook in een spiekscherm worden gekeken als men er niet helemaal uit komt. De oefening is variabel. Als hij opnieuw gedaan wordt, verschijnt een andere tekst.

RUBRIEK K: BEPALING VAN GESTELDHEID

Een bepaling van gesteldheid voegt nadere informatie toe over de handeling die in het gezegde tot uitdrukking komt en is in dat opzicht vergelijkbaar met een bijwoordelijke bepaling. Tegelijkertijd verwijst zij naar hetzij het onderwerp, hetzij het lijdend voorwerp van de zin. In dat opzicht is zij vergelijkbaar met een bijvoeglijke bepaling.

Voorbeeld 1: Thea bladerde koortsachtig door het tijdschrift --> de bepaling 'koortsachtig' gaat over Thea [o] én over de manier waarop ze bladerde. Voorbeeld 2: Mijn vader vond Leo erg naïef --> De bepaling 'naïef' gaat over Leo [lv] én over dat mijn vader dat vond.

Er zijn drie typen bepalingen van gesteldheid: Het type 'tijdens de handeling' noemt men ook wel predicatieve toevoeging. Het drukt een actie uit die weliswaar gelijktijdig met de handeling plaatsvindt, maar die voor die handeling niet noodzakelijk is. Dit type kan vaak door een bijzin met 'terwijl' vervangen worden: Huilend (terwijl ze hilde)... Een predicatieve toevoeging kan ook met het voegwoord 'als' beginnen: Als laatste erfgenaam ... Een woordgroep die met 'als' begint en over een hoedanigheid gaat, is meestal een bepaling van gesteldheid.

Het type 'ten gevolge van de handeling' noemt men ook wel resultatieve werkwoordsbepaling. Zij drukt het gevolg van de handeling uit en is daarmee eigenlijk onmisbaar, bijvoorbeeld in: 'Henk verfde het hek [lv] groen.' en 'Marianne [o] treedt op als voogd.'

Het type 'volgens de handeling'. Ook hier is de uitgedrukte gesteldheid eigenlijk afhankelijk van het werkwoord. Zij houdt weliswaar verband met de handeling van het werkwoord maar is daar geen gevolg van. Bijvoorbeeld: 'Het lawaai [o] klonk onheilspellend.' Vaak geeft deze bepaling een opvatting weer van het onderwerp over het lijdend voorwerp. In het gezegde komt dan ook vaak een werkwoord voor als 'vinden', 'achten' of 'verklaren'. Bijvoorbeeld in: 'Ik acht/vind/verklaar deze locatie [lv] ongeschikt.' Deze rubriek bestaat uit vijf oefeningen met vier verschillende oefenvormen.

Bij welk zinsdeel hoort de bepaling van gesteldheid? Klik op de juiste rij.

De bus vroom **kapot**.

bepaling bij het onderwerp	bepaling bij het lijdend voorwerp
<p>Het glas viel in scherven op de grond. Nat is de kleur heel wat helderder. Huilend liep Lisette over straat. Lachend keek hij me aan. Als erfgenaam erfde Hendrik alles. Uitgetypt lijkt die tekst veel korter. Die jongen werkt zich dood. Verward liep Catelijne weg. De bus vroom kapot. </p>	<p>Uiteindelijk benoemden we haar als voorzitter. We kozen Ad als vertegenwoordiger. Remco loopt zijn schoenen scheef. We bombarderen Gerlof tot voorzitter. De bus vroom kapot. </p>

Nee, de bepaling hoort bij het onderwerp.

Nog 8

In oefening K1 moet aangegeven worden of de dikgedrukte bepaling hoort bij het onderwerp of bij het lijdend voorwerp van de zin.

RUBRIEK L: ALLE WOORDSOORTEN

In deze rubriek wordt alle stof over het benoemen van woordsoorten herhaald in een meerkeuzeoefening met vragen bij een tekst. Er zijn drie van dit soort oefeningen waarmee alle stof nog een keer geoefend kan worden.

RUBRIEK M: ALLE ZINDELEN

In deze rubriek wordt alle stof over het ontleden van constituenten en zinnen herhaald in een meerkeuzeoefening met vragen bij een tekst. Er zijn drie van dit soort oefeningen waarmee alle stof nog een keer geoefend kan worden.

1

Wat voor woordsoort is 'te' in de titel?

a) bijwoord

b) voorzetsel

c) voegwoord

d) voornaamwoord

Nee, het geeft hier geen plaats aan. Probeer opnieuw.

OK

De rubrieken L en M zijn verzamelrubrieken. In oefening L1 worden vragen over woordbenoeming gesteld bij zinnen in een tekst. Op fouten volgt gerichte feedback waarna de leerling nog twee keer de kans krijgt om het juiste antwoord te kiezen.

OVERZICHT GRAMMATICA 3F

Rubriek	Oefening	Type	Uitleg	Opgaven
Z [Toets]	Z1 Rubriek A t/m E - woordsoorten -	Meerkeuze	1	25
	Z2 Rubriek F t/m K - zinsdelen -	Meerkeuze	1	24
	Z3 Alle woordsoorten en zinsdelen -	Meerkeuze	1	33
A zelfstandig naamwoord en lidwoord	A1 Soorten zelfstandige naamwoorden	Meerkeuze	2	14
	A2 Zelfstandige naamwoorden tellen	Open vraag	2	15
	A3 Mieren	Wijs aan in tekst	4	30 .. 32
	A4 Zelfstandig naamwoord en lidwoord	Meerkeuze	5	18
	A5 Verwijzen naar een zelfstandig naamwoord	Open vraag	2	18
	A6 De theorie	Plaats woord	1	20
	A7 Zelfstandig naamwoord	Meerkeuze	7	24
B werkwoord	B1 Gezonde voeding	Wijs aan in tekst	5	21 .. 32
	B2 Werkwoorden en tijden	Meerkeuze	5	24
	B3 Scheidbaar of niet	Rijen	2	20
	B4 Wederkerende werkwoorden	Stenen	2	10
	B5 Zelfstandig werkwoord aanwijzen	Wijs aan in zin	2	10
	B6 Koppelwerkwoord stap voor stap	Meerkeuze	4	20
	B7 De theorie	Plaats woord	1	24
	B8 Werkwoorden in zinnen	Meerkeuze	7	16
C bijvoeglijk naamwoord, bijwoord, telwoord	C1 Bijvoeglijk naamwoord	Meerkeuze	5	20
	C2 Sporten	Wijs aan in tekst	6	24 .. 28
	C3 Bijwoord in zin	Meerkeuze	3	16
	C4 Bijvoeglijk naamwoord of bijwoord	Rijen	4	20
	C5 Soorten bijwoorden	Meerkeuze	4	20
	C6 Aardbevingen	Wijs aan in tekst	4	22 .. 32
	C7 Telwoord	Meerkeuze	3	20
	C8 De theorie	Plaats woord	1	24
	C9 Bijvoeglijk naamwoord, bijwoord, telwoord	Meerkeuze	5	21
D voornaamwoorden	D1 Vier voornaamwoorden	Meerkeuze	4	24
	D2 Persoonlijk of wederkerend	Rijen	3	20
	D3 Wat is HET?	Meerkeuze	1	10
	D4 Betrekkelijk voornaamwoord	Meerkeuze	3	18
	D5 Wederkerend of niet	Stenen	2	10
	D6 Aanwijzend of betrekkelijk	Rijen	5	20
	D7 Honden	Wijs aan in tekst	8	28 .. 32
	D8 De theorie	Plaats woord	1	20
	D9 Alle voornaamwoorden	Meerkeuze	7	20
E voorzetsel, voegwoord, tussenwerpsel	E1 Geluk	Wijs aan in tekst	4	17 .. 32
	E2 Voorzetsel of bijwoord	Rijen	4	20
	E3 Vaste voorzetsels	Koppelpuzzel	3	10
	E4 Voegwoord in zin	Wijs aan in zin	1	10
	E5 Voegwoorden en verbanden	Meerkeuze	3	20
	E6 Met tussenwerpsel of niet	Rijen	2	20

	E7 De theorie	Plaats woord	1	28
	E8 Voorzetsel, voegwoord, tussenwerpsel	Meerkeuze	6	20
F structuur van zinnen en zinsdelen	F1 Twee soorten bepalingen	Rijen	2	20
	F2 Constituenten ontleden	Meerkeuze	3	18
	F3 Zinnen verdelen	Slepen	2	8
	F4 Enkelvoudig of samengesteld	Meerkeuze	1	15
	F5 Neven- of ondergeschikt	Rijen	3	20
	F6 Hoofd- en bijzinnen	Meerkeuze	2	12
	F7 Structuur herkennen	Meerkeuze	2	15
	F8 De theorie	Plaats woord	1	24
	F9 Structuur van zinnen en zinsdelen	Meerkeuze	7	16
G gezegde	G1 Gezegde in korte zin	Meerkeuze	5	18
	G2 Werkwoordelijk of naamwoordelijk	Rijen	6	20
	G3 Soorten naamwoordelijke gezegdes	Meerkeuze	2	15
	G4 Gezegde van langere zinnen	Meerkeuze	5	24
	G5 De theorie	Plaats woord	1	19
	G6 Gezegdes in een tekst	Meerkeuze	6	16
H onderwerp	H1 Gezegde en onderwerp	Meerkeuze	1	12
	H2 Onderwerp afbakenen	Slepen	2	8
	H3 Onderwerpszin of niet	Rijen	3	20
	H4 Onderwerp	Meerkeuze	7	15
	H5 De theorie	Plaats woord	1	27
	H6 Onderwerpen in een tekst	Meerkeuze	5	15
I lijdend en meewerkend voorwerp	I1 Met lijdend voorwerp of niet	Rijen	4	20
	I2 Actief of passief	Rijen	2	20
	I3 Overgankelijke werkwoorden	Stenen	2	10
	I4 Lijdend voorwerp afbakenen	Slepen	3	10
	I5 Besmettelijke ziektes	Wijs aan in tekst	4	15 .. 18
	I6 Meewerkend voorwerp of niet	Rijen	2	20
	I7 De theorie	Plaats woord	1	20
	I8 Direct en indirect object	Meerkeuze	7	24
J bijwoordelijke bepaling en voorzetselvoorwerp	J1 Bijwoordelijke bepaling afbakenen	Slepen	3	10
	J2 Soort bijwoordelijke bepaling	Meerkeuze	2	20
	J3 Met of zonder vast voorzetsel	Stenen	2	10
	J4 Voorwerp of bepaling	Rijen	2	20
	J5 Gezonde voeding	Wijs aan in tekst	3	25 .. 31
	J6 De theorie	Plaats woord	1	30
	J7 Bijwoordelijke bepaling en voorzetselvoorwerp	Meerkeuze	6	15
K bepaling van gesteldheid	K1 Bij onderwerp of bij lijdend voorwerp	Rijen	2	20
	K2 Bepaling van gesteldheid aanwijzen	Wijs aan in zin	3	10
	K3 Bepaling of voorwerp	Meerkeuze	5	24
	K4 De theorie	Plaats woord	1	22
	K5 Bepaling van gesteldheid	Meerkeuze	2	24
L alle woordsoorten	L1 Scanners	Meerkeuze	3	20
	L2 Levensverwachtingen	Meerkeuze	4	20

	L3 Alle woordsoorten	Meerkeuze	4	20
M alle zinsdelen	M1 Allergie	Meerkeuze	2	20
	M2 Gezond eten volhouden	Meerkeuze	2	20
	M3 Zinnen ontleden	Meerkeuze	2	24